

## גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - שנת השלש עשרה

יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער  
הסתדרות נשי מזרחי אמריקה

כ"ר י"ד - מ"ו

בחרקתי (תשי"ד)

חשונה את דברי התוכחה שבפרשתנו לדברי התוכחה דברים כ"ח ס"ו - ס"ט  
ואלה דברי

## הרמב"ן

ס"ז ד"ה ואף אני אעשה זאת לכם...  
ודע והבן, כי האלות האלה ירמזו לגלות הראשון, כי בבית הראשון היו כל דברי הברית הזאת: הגלות והגאולה ממנו, שכן תראה בתוכחות: "אם בחוקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם" (פ' ט"ו) ואמר "להפרכם את בריתי" (שם) והזכיר בהם כמות וחטאים וגלולים (פסוק ל'), כי היו עובדי עכו"ם ועושים כל הרעות, והוא שאמר (פסוק ל"ב) "והשמותי את מקדשיכם ולא אריח בריח ניהחכם", יתרה בהם לסלק מהם מקדשו וקבול הקרבנות, שהיו לרצון לו במקדש ההוא - והעונשים עליהם: חרב וחיה רעה ודבר ורעב וגלות בסוף, כי כל זה היה שם, כאשר בא בפירוש בספר ירמיהו. ואמר בגלות (פסוק ל"ד) "אז רצתה הארץ את שבתותיה... כל ימי הסמה תטבות את אשר לא שבתה", שהיו שנות הגלות כשנים אשר בסלו השמטות. וכן אמר הכתוב בגלות ההוא (עזרא א' א') "לכלות דבר ה' מפי ירמיהו" עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי הסמה שבתה למלא שבעים שנה, כן התרה בהם וכן הגיע אליהם.

אם כן דבר ה' בחזק הוא, שעל תגלות ההוא דבר הכתוב. ותסתכל עוד בענין הגאולה ממנו, שאינו מבטיח רק שיזכור ברית אבות וזכות הארץ, לא ימחול עונם ויסלח חטאתם ויזכיר אהבתם כקדם ולא שיאסוף את נדחיהם, כי היה כן בעלותם מבבל, שלא טבו דק יהודה ובנימין והנלוים עליהם מעט מקצת השבטים אשר גלו לבבל וטבו בדלות ועבודת מלכי פרס; וגם לא אמר, שיטובו בתשובה שלמה לפניו, דק שיתודו בעונם ועון אבותם (פסוק מ') ומצינו אנשי בית שני עושים כן, כמו שהתודה דניאל (ט' ה') "הטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו וסור מצותיך ולא שמענו אל עבדיך הנביאים... וכתוב (דניאל ט' ט"ו) "כי בחטאינו ובעונות אבותינו ירוטלם ועמך לחרפה לכל סביבותינו". וכן נחמיה התודע ועזרא אמר (נחמיה ט' ל"ד) "מלכינו סרינו כהנינו ואבותינו לא עשו תורתך" - כי כלם למדו מן התורה שיתודו עונם ועון אבותם.

וכל אלה דברים ברורים בברית הזאת, שהוא כאמת ירמזו לגלות הראשון והגאולה ממנו, אבל הברית שבמטנה תורה רמז לגלותו זה ולגאולה טגאל ממנו, כי הסתכלנו תחילה, שלא נרמז שם כעס וקצף ולא הבטית בגאולה, רק תלה אותם בתשובה, ולא הזהיר בעברות ההם שיעשו אטרים וחמנים ויעבדו עכו"ם כלל, אבל אמר: (דברים כ"ח ס"ו) "והיה אם לא תשמע בקול ה' אלוהיך לשמור לעשות את כל מצותיו ומצוותיו אשר אנכי מצוך היום" - לומר כי מפני שיעברו על קצת מצוותיו שלא יטמרו ויעשו את כלן יענשו, טכך היה בבית שני כמו טאמרו (יומא ט') טבית ראשון - מפני מה חרב? מפני עכו"ם וגלוי עריות וטפירות דמים, בית שני טאנו בקיאים בהם, שהיו עוסקים בתורה ובגמילות חסדים - מפני מה חרב? מפני טגאת חנט שהיתה ביניהם.

ולא הזכיר שם המקדש וריח ניהוח כאשר הזכיר כאן, שלא היתה האט יורדת ואוכלת הקרבנות בבית שני כמו שהעידו במסכת יומא כ"א.

וטם אמר בקללות (דברים כ"ח מ"ט) "יטא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כאשר ידאה הנטר", טבאו עליהם עם רומי הרחוקים מהם מאד ואמר סם (דברים כ"ח מ"ט) "גוי אטר לא ידעת", "גוי אטר לא תשמע לטונו" מפני רב רחוקם מארצנו. וכן בדברי הברית הזאת מפני טגלו לבבל ואטור טהם קרובים לארץ ונלחמים בהם תמיד ויחוס ישראל מטם היה ויודעים לטונם כענין טגאמר (ישעיה ל"ו) "דבר נא אל עבדיך ארמית כי טומעים אנחנו".

וכן (דברים כ"ח ס"ד) "והפיצך ה' בכל העמים מקצה הארץ עד קצה הארץ" היא גלותנו היום טאנו מפורדים מסוף העולם ועד סופו. ואמר (דברים כ"ח ס"ח) "והטיבך ה' מצרים כאניות" ובגלותנו זה היה שמלא טיטוס מהם ספינות, וכן כתוב בספר הרומים. וכן מה טאומדים סם (דברים כ"ח ל"ב) "בניך ובנותיך נתונים לעם זר ועיניך רואות". וכן (טם כ"ח פסוק מ"א) "כנים ובנות תוליד ולא יהיו לך כי ילכו בטבי" איננו הגלות טגלו אבות ובנים, רק השבי ההוא לבנים לבדם

- 2 -

והאבות נשארים בארץ, ולא נאמר כן בברית הראשון, מפני שגלו גלות  
שלמה, אבל בברית הטני הזכיר כן, שהיו הרומיים מושלים בארצנו ולוקחים  
הבנים והבנות כרצונם.

וכן (דברים כ"ח מ"ח) "ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' כך ברעב  
ובצמא" - היא עבדותנו טעבדנו הרומיים בארצנו ושריהם מושלים בארץ  
ומכבידים עליהם עול כבד ולוקחים גופם ומסופם, כאשר הוא ידוע בספרים.

ועוד ראיה שאמר: (דברים כ"ח ל"ו) "יולך ה' אותך ואת מלכך אשר  
תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך" - כי הלך אנריפס המלך  
בסוף בית שני לרומי ועל הליכתו שם נחרב הבית; ולא אמר הכתוב "המלך  
אשר ימלוך עליך" אבל אמר "מלכך אשר תקים עליך" - רמז לנו יתברך,  
שלא היה ראוי למלוך ואסור היה להיות מלך על ישראל מדין תורה - אבל  
הקימו עליהם הוא ואבותיו שלא כדת, כמו שהזכיר זה במסכת סוטה (דף מ"א).

וכל אלה רמזים כאלו יזכירו בפירוש ענין גלותנו זה והגאולה בברית  
ההיא השנית גאולה שלמה מעולה על כולנו אמר (דברים ל' א') "והיו כי  
יבואו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך וכו' וכו'...  
והבטיח (שם פסוק ה') "והטיבך והרבך מאבותיך", שהיא הבטחה לכל שבטי  
ישראל, לא לשטית העם, ושם הבטיח שיכריח ויכלה את כל המגלים אותנו  
(דברים ל' ז') "ונתן ה' אלוך את כל האלות האלה על אויביך ועל  
שונאיך אשר רדפוך". והנה "אויביך" ו"שונאיך" רמז לשתי האומות אשר  
רדפו תמיד אחרינו...

ואלה דברים יבטיחו בגאולה העתידה הבטחה שלמה מכל חזיונות דניאל.

וכן מה שאמר בכאן: (ויקרא כ"ו ל"ב) "ושמרו עליה אויביכם" היא  
בטורה טובה מבטרת בכל הגלויות, שאין ארצנו מקבלת את אויבינו. וגם  
זו ראיה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה  
ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמוה (=כארצנו), כי מאז  
יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכלם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם.

הערה: לפי ספר תכלת מרדכי על הרמב"ן לר' מרדכי גימפל יפה (הוצ.  
לוי אפשטיין ירושלם תשי"ד) יש לגרוס (בפסקה שלפי האחרונה)  
"והנה אויבך" ו"שונאיך" רמז לשתי האומות אשר רדפו תמיד אחרינו  
הנוצרים והישמעאלים - וכן הוא גם בוכוח הרמב"ן, והושמט בחומשים  
שלנו מטעמים מובנים.

1. מהו לדעת הרמב"ן ההבדל העיקרי בין התוכחה בפרשתנו לבין  
התוכחה בפרשת כי תבוא ומה הן הוכחותיו של הרמב"ן?

2. התוכל להוסיף עוד ראיות להשקפתו זו מתוך השוואת שתי התוכחות?

3. הסבר במה רואה הרמב"ן בפסוק ל"ד דברי נחמה?  
וע' רש"י - ראב"ע לפי זה!

4. השוה לדברי הרמב"ן אשר בפסקה השניה המסומנים בקו לדבריו  
דברים ד' פסוק ל' ד"ה ושבת עז ה' אלוך.  
הסבר שאין דבריו שם סותרים לדבריו כאן.

5. הידוע לך איזה נביא מוטרע מתוכחת פרשת  
בחוקותי ואיזה מוטרע מתוכחת פרשת כי תבוא?

כל המנויים - גם הקבוצים והמוסדות - מתבקשים

לטלם מיד 250 מיל בגלל העלאת הוצאת הדאר

באמצע השנה. (בבולים של 20 מיל או כמזומן.)